

Сергій Вакуленко

Харків (Україна)

ТЕОРЕТИЧНА ПОСТАВА ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА В ПИТАННЯХ МЕТОДОЛОГІЇ МОВОЗНАВСТВА

У монументальній науковій спадщині Юрія Шевельова (1908–2002) немає жодної спеціальної праці, присвяченої мовній теорії або методології мовознавства. Однак він добре усвідомлював значення адекватної методології для дослідницької практики й виробив для себе з плином часу систему теоретичних засад, яких намагався неухильно дотримуватися. У Харкові його першим і єдиним навчителем мовознавства був Леонід Булаховський (1888–1961), відданий прихильник молодогограматичної школи, якому Шевельов завдячував власний ґрунтовний вишкіл у ділянці порівняльно-історичного дослідження мови в 1930-х рр. Згодом Шевельов познайомився вві Львові з Василем Сімовичем (1880–1944), українським членом Празького лінгвістичного гуртка; й той прищепив йому основи європейського структуралізму, щонайперше в галузі фонології. Ще один поштовх у цьому напрямку він дістав від Дмитра Чижевського (1894–1977), також члена Празького лінгвістичного гуртка, чия доповідь про українську фонологію (1946) сприяла поверненню Шевельова до мовознавчих досліджень в тяжких обставинах повоєнної Німеччини. Особливо під час передування у Швеції (1950–1952) Шевельов запізнався з новішою західною науковою літературою, не доступною йому в Україні. Із другого боку, він студював у 1950х рр. мовознавчі ідеї своїх українських попередників, як-от Олександра Потебні, Костя Михальчука, Олени Курило, Всеволода Ганцова та ін. Їхній вплив теж відчувається в його власній дослідницькій практиці. Шевельовську методологію та теоретичну поставу оприявнюють і численні побіжні завваги, розпорошені по безлічі його наукових публікацій. У підсумку

вони зводяться до того, що можна окреслити як «новий історизм» (поєднання діахронічного підходу зі структурним).

Список основних джерел та літератури:

1. Шевельов Ю. Нотатки про етимологію / Ю. Шевельов // Український Засів. – 1942. – Ч. 3.
2. Шевельов Ю.Я – мене – мені... (і довкруги). Спогади / Ю.Я. Шевельов. – Харків ; Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць ; Вид-во часопису «Березіль», 2001. – Т. 1: В Україні; Т. 2: В Європі.
3. Шерех Ю. Кость Михальчук / Ю. Шевельов. – Вінніпег: Накладом Української Вільної Академії Наук, 1952.
4. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови / Ю. Шевельов. – Мюнхен : Молоде Життя, 1951.
5. Shevelov G.Y. A Prehistory of Slavic. The Historical Phonology of Common Slavic / G.Y. Shevelov. – Heidelberg : Winter, 1964.
6. Shevelov G.Y. Teasers and Appeasers / G.Y. Shevelov. – Munich : Fink, 1971.